

Već hiljadama godina biljke iz prirode se koriste kao lijek. Stečeno iskustvo u pripremi i korištenju ljekovitog i aromatičnog bilja učinilo ih je nezaobilaznim elementom u tradicionalnoj medicini gotovo svih naroda i civilizacija. Ovaj vodič ima za cilj potencijalno zainteresovanim uzgajivačima i ulagačima dati osnovne informacije o biljkama koje se najčešće koriste i traže na tržištu, predstaviti načine kultivacije onih vrsta koje imaju široku primjenu ali ionih koje su ugrožene te promovisati njihov organizovani ili plantažni uzgoj. Obradićemo one vrste ljekovitog i aromatičnog bilja za čiji uzgoj postoje povoljni klimatski i zemljišni uslovi u BiH.

ODOLJEN, VALERIJANA, MACINA TRAVA (VALERIANA OFFICINALIS)

KORIŠTENJE

Korijen odoljena je osnovno sredstvo protiv nervnih smetnji, nervne iscrpljenosti, duševne premorenosti i nesаницe. Naročito se preporučuje ženama kod histerije, nervoznog povraćanja, migrene i kod smetnji u menopauzi. Veoma je dobar prirodni lijek protiv osjećaja straha i oprobano sredstvo za odvikavanje od alkoholizma i nikotina. Pije se u obliku čaja, najčešće izmiješan sa drugim biljkama koje djeluju pozitivno na smirenje živaca (kamilica, hmelj, komorač). U narodnoj medicini često se koristi u prah stučeni suvi korijen, koji se uzima u maloj količini na vrhu noža, poslije čega se popije čaša vode. Treba pomenuti i negativno djelovanje pri uzimanju prekomjernih doza odoljena, jer preduga upotreba i prevelike količine mogu izazvati malaksalost i srčane poteškoće/smetnje.

KARAKTERISTIKE I STANIŠTE

Odoljen je biljka visoka i do 150 cm, sa perasto razdijeljenim listovima. Cvjetovi su sitni, bijeli ili ružičasti, skupljeni u guste cvati na vrhovima stabljika. Raste često po vlažnim livadama, uz grmlje i šikare te uz rubove šuma. Na planinama se sreće na sunčanim i suvim, kamenitim mjestima, gdje je biljka nešto manja, ali korijen tih biljaka ima neuporedivo jači miris, pa je cjenjeniji.

Odoljen je biljka koja je raširena po cijeloj Evropi. Kod nas ga ima u dovoljnim količinama za potrebe domaćinstava. U narodu je poznat i kao macina trava zbog toga što mačke u dodiru sa odoljenom, omamljene mirisom, padaju u trans. Zbog stalne potražnje za korijenom ove biljke, nalazišta u prirodi ne mogu podmiriti potrebe pa se zbog toga, naročito u posljednje vrijeme, biljka sve više sadi na oraničnim površinama. Uslovi uzgoja: Odoljen dobro podnosi niske temperature, ali je na ostale klimatske uslove dosta osjetljiv. Traži dosta padavina godišnje i kvalitetniji je što se uzgaja na većim nadmorskim visinama. Zemljište u doba vađenja korijena ne smije biti zbijeno i tvrdo, jer tada veliki dio korijena ne može da se izvadi, što

Odoljen, valerijana, macina trava (Valeriana officinalis)

znatno umanjuje prinos. U slučaju kada je zemljište suviše raskvašeno, čestice zemlje se prilijepe za korijen, pa ih je gotovo nemoguće sprati.

GAJENJE

Odoljen obavezno treba gajiti u plodoredu. Iako je višegodišnja biljka, na istom zemljištu gaji se samo godinu dana i to iza đubrenih kultura kao što su grašak, žitarice ili druge okopavine koje se rano vade. Ne smije se gajiti iza kultura za čiji su razvoj i uzgoj korišteni herbicidi. Zemljište se ore na dubini od 20 do 30 cm. Sadi se rasađivanjem iz hladnih lijeha, koje moraju biti dobro pripremljene i nadubrene. U lijehe se sije krajem jula (od 25. do 30.) i to razbacivanjem sjemena. Mora se redovno zalivati da bi sjeme što brže niklo i kada biljke dobiju 1-2 listića lijehe se okopavaju. Na parcelu za gajenje sadi se krajem oktobra ili početkom novembra na rastojanju 60-70 cm red od reda i 25-30 cm između biljaka u redu, dok u planinskom

Odoljen u prirodi

području razmaci mogu biti i nešto manji. Rasađivanje se obavlja na dubinu od 6 do 8 cm, pri čemu se zemljište obavezno pritisne ili pogazi da bi se što bolje priljubilo uz korijen, jer se tako znatno povećava postotak primljenih biljaka. Okopavanje i plijevljenje se obavlja prema potrebi. Okopavanje ne treba vršiti u julu i avgustu, jer se lako može ozlijediti korijen. Zasad se treba prihraniti odmah poslije nicanja sa 100 kg/ha azotnog đubriva.

BERBA

Korijen se vadi krajem oktobra ili početkom novembra, ručno ili vadicom za krompir. Izvađeno korijenje se otrese od zemlje, nožem mu se odstrane svi zeleni dijelovi i isječe se na 4 do 8 komada. Tako isječen korijen potrebno je dobro i temeljno oprati malzevima vode ili ručno u protočnoj vodi. Suši se na temperaturi od 40°C, jer se pri višim temperaturama gube eterična ulja.

PRINOSI

Prinosi se kreću u intervalu od 1500-3000 kg/ha suvog korijena. Cijena suvog korijena kreće se oko 5 KM/kg, dok cijena sirovog korijena je znatno niža i iznosi oko 0,70 KM/kg

PAKOVANJE

Odoljen se pakuje u papirnu - natron, PVC, drvenu i staklenu ambalažu.